

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas
Knygotyros teorija	Komunikacija ir informacija S 008	Komunikacijos

Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
paskaitos		konsultacijos	2 ECTS
individualus	5 ECTS	seminarai	

Dalyko anotacija
Knygotyros kaip mokslo apie knygą ir knyginkystę objektas ir svarbiausios kategorijos. Knyga kaip sudėtingas sisteminis ir daugiasluoksnis darinys. Knygos esmę nusakančios sudėties, struktūros, turinio ir funkcijų kategorijos. Knygos statika ir dinamika. Gnoseologinis knygos modelis. Knyginkystės samprata. Sisteminis knygotyros modelis. Fundamentaliosios disciplinos. Taikomosios disciplinos. Knygos reiškinių įvairiaaspektų raiškos ir dinamiška formų kaita. Knyga ir informacijos sąvoka (socialinė, semantinė, semiotinė, materialioji-daiktinė informacija). Knyga sąvokų kontekstas, tekstas ir kūrinys sistemoje. Knyga ir socialinės komunikacijos būdai. Leidyba ir masinės komunikacijos procesas. Knygos leidinio sąvoka. Knygos formos knygų gamybos, platinimo ir naudojimo procesuose. Leidinių tipologijos principai, pagrindiniai leidinių tipai. Knyga ir dokumentas. Knyga ir medijos. Medijos samprata ir apibrėžimas. Medijų įvairovė. Medijų tipai ir tipologija. Metodologinis knygos pažinimas. Knygos pažinimo lygmenys: empirinis, teorinis, filosofinis, fenomenologinis. Knygos pažinimo principai, metodai ir priemonės. Spausdintinės knygos kultūra. Autoriaus kūrybos, teksto leidybos, gamybos, platinimo ir naudojimo procesų samprata. Knygos komunikacinė grandinė. Knygos struktūra ir architektonika (vidiniai ir išoriniai knygos elementai). Knygos konstrukcija: maketas, modulinis tinklėlis, kompozicija. Leidinių tipų dizaino specifika: funkciniai ir estetiniai kriterijai. Skaitmeninės knygos kultūra. Skaitmeninė kūryba: naujo formato kūriniai, jų rengimo ir naudojimosi jais procesai. Internetinės galvosenos samprata. Autoriaus ir kūrinio „vartotojo“ statuso kaita. Skaitmeninės leidybos komunikacinė grandinė. Naujųjų medijų kokybės kriterijai. Hipertekstas. Knygos mokslo paradigmos. Žinių apie knygą sistemos 19 a. mokslininkų (M. Deniso, É. G. Peignot, T. Horno, J. Ch. Brunet, F. A. Eberto) darbuose. Knygotyros tapimas teoriniu mokslu. P. Otlet (Belgija), L. Živny (Čekija), N. M. Lisovskio, A. M. Loviagino, M. N. Kufajevo (Rusija), J. Muczkowskio, K. Piekarskis (Lenkija) ir kt. knygos teorijos. Kontinentinė knygotyra. Prancūzų, belgų, lenkų, rusų, šveicarų, vokiečių, italų ir kt. knygotyros mokyklos.

Anglų-amerikiečių knygos tyrimai. Istorinė, funkcinė, sociologinė, semiotinė, komunikacinė, informacinė, kultūrinė knygotyros paradigmos.

Knygotyros pradžia Lietuvoje 19 a. J. Lelewelio, A. W. Bohatkiewicziaus, J. Platerio knygos mokslo istoriniai ir teoriniai veikalai. 19 a. pab.–20 a. pr. knygos tyrinėjimai (S. Baltramaitis, M. Stankevičius, E. Volteris). Savarankiškos knygotyros formavimas 20 a. 3-ajame dešimtmetyje. Knygos mokslo dalykų dėstymo Lietuvos universitetuose pradžia. V. Biržiškos tyrimai. Bibliologijos katedros veikla. Knygotyros raidos netolygumai sovietmečiu. Knygos tyrimų suaktyvėjimas 20 a. 7-ajame dešimtmetyje. Šiandienos knygos mokslų institucinė būklė, tyrimų kryptys ir vieta mokslų sistemoje.

Pagrindinė literatūra

Biržiška, V. (1998). *Knygotyros darbai* (G. Raguotienė & B. Raguotis, sud.). Vilnius: Pradai.

Bohatkiewicz, A. W. (2004). *Veikalas apie visuotinę bibliografiją* (A. Braziūnienė, A. Navickienė & S. Rankelienė, sud.). Vilniaus universiteto leidykla.

Borsuk, A. (2018). *The book*. MIT Press.

Dovnar, L. (2011). Knyga ir dokumentas: Klausimo kaina. *Knygotyra*, 57, 38–48.

Duncan, D., & Smyth, A. (Eds.). (2023). *Book parts*. Oxford University Press.

Gudinavičius, A. (2012). Skaitmeninė knyga ir jos raida. *Knygotyra*, 59, 113–130. <https://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra/lt/article/view/1110/578>

Jelnikovas, M. (2006). Knygos fenomenas (teorinis-gnoseologinis aspektas) (J. Gorbaniova & A. Navickienė, vert.). *Knygotyra*, 46, 36–52.

Jelnikovas, M. (2011). Knygos metodologija (mokslotyrinis aspektas) (J. Gorbaniova & A. Navickienė, vert.). *Knygotyra*, 57, 7–36.

Kirtiklis, K. (2015). Medializacijos teorijos statuso komunikacijos tyrimuose problema. *Informacijos mokslai*, 71, 25–34.

Kaunas, D. (Sud.). (2007). *Knygotyra: Vadovėlis* (2-asis leid.). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 25–54, 67–87, 146–184.

Kovač, M. (2008). *Never mind the web: Here comes the book*. Chandos Publishing.

Lelewelis, J. (2011–2016). *Dvejetas bibliografinių knygų* (3 t.). Versus aureus.

Liepaitė, I. (2010). Lietuvos knygotyros mokyklos koncepcijų raiška akademiniuose kursuose. *Knygotyra*, 54, 93–110. <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/51/articles/3585/public/93-110.pdf>

McLuhan, M. (2007). *Kaip suprasti medijas: Žmogaus tęsiniai* (D. Valentinavičienė, vert.). Baltos lankos, p. 26–86.

Michelkevičius, V. (Sud.). (2009). *Medijų kultūros balsai: Teorijos ir praktikos*. MENE.

Migoń, K. (2013). Apie knygotyros istorijos tyrimų poreikį ir naudą: Mokslotyrinės analizės bandymas. *Knygotyra*, 60, 19–32. <http://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra/article/view/1375/777>

Migoń, K. (1984). *Nauka o książce: Zarys problematyki*. Wrocław.

Murray, P. R., & Squires, C. (2014). Skaitmeninės leidybos komunikacinė grandinė. <i>Knygotyra</i> , 62, 18–46.
Navickienė, A. (2006). Knygotyros raida Lietuvoje: Periodizacija ir chronologija. <i>Knygotyra</i> , 46, 9–35.
Navickienė, A. (2007). Vilniaus universiteto Bibliologijos katedra 1940–1943 metais. <i>Knygotyra</i> , 48, 22–36. http://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra/article/view/8109/5980
Navickienė, A. (2013). Joachimas Lelewis – knygotyros ir kai kurių kitų komunikacijos ir informacijos mokslų kūrėjas Lietuvoje. <i>Knygotyra</i> , 60, 33–62. http://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra/article/view/1374
Navickienė, A. (2019). Eduardas Volteris and the institutionalization of book science in the early 20th century. <i>Knygotyra</i> , 73, 230–263. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.73.39
Navickienė, A., & Kepalienė, F. (2023). Vilniaus universiteto profesorės Audronės Glosienė (1958–2009) knygotyrinis palikimas. <i>Knygotyra</i> , 81, 203–233. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2023.81.8
Phillips, A. (2014). <i>Turning the page: The evolution of the book</i> . Routledge.
Skaitmeninės knygos kaip nauja informacijos sklaidos ir skaitymo forma. (2016). Iš V. Grigas, A. Šuminas, A. Gudiničius, & M. Grigaliūnas, <i>Šiuolaikinės medijos ir informacija. Požeminiai garažai Google karalystėje</i> (pp. 127–159). Akademine leidyba.
Tanselle, G. T. (2009). <i>Bibliographical analysis: A historical introduction</i> . Cambridge: University Press.
van der Weel, A. (2011). <i>Changing our textual minds: Towards a digital order of knowledge</i> . Manchester University Press. http://www.let.leidenuniv.nl/wgbw/research/Weel_Articles/Weel_Changing_MUP.pdf
van der Weel, A. (2014). Susidūrimas su internetine galvosena. <i>Knygotyra</i> , 63, 7–16. http://www.zurnalai.vu.lt/knygotyra/article/view/4012/2774
Žukas, V. (1989). <i>Lietuvių knygotyros bruožai</i> . Mokslas.
Žukas, V. (2012). <i>Gyvenimas knygai</i> . Vaclovas Biržiška. Vilniaus universiteto leidykla.

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Aušra Navickienė (koordinuojanti dėstytoja)	Prof. dr.	Bliūdžiuvienė, N., & Navickienė, A. (2024). Pastarojo dešimtmečio Knygotyra: tradicijos ir modernumas. <i>Knygotyra</i> , 83, 151–182. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2024.83.6
		Navickienė, A., & Kepalienė, F. (2023). Vilniaus universiteto profesorės Audronės Glosienė (1958–2009) knygotyrinis palikimas. <i>Knygotyra</i> , 81, 203–233. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2023.81.8

		Navickienė, A. (2023). Pranciškaus Skorinos gyvenimo ir veiklos sukakčių minėjimai Lietuvoje knygotyros ir mokslinės komunikacijos požiūriais. <i>Knygotyra</i> , 80, 312–342. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2023.80.133
		Navickienė, A. (2022). Kaip Christopho von Schmidto lietuviškasis Genovefos vertimas tapo devynioliktojo amžiaus bestseleriu? <i>Knygotyra</i> , 78, 80–110. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2022.78.107
		Navickienė, A. (2021). Professional publishing and Lithuanian books in the first two-thirds of the 19th century in Lithuania: The case of the Zawadzki firm. <i>Roczniki Biblioteczne</i> , 65, 79–95. https://doi.org/10.19195/0080-3626.65.5
		Navickienė, A., Braziūnienė, A., Cicėnienė, R., Kaunas, D., Misiūnas, R., & Petreikis, T. (2021). <i>History of publishing in Lithuania</i> . In <i>Oxford research encyclopedia of literature</i> . Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.276
Domas Kaunas	Prof. habil. dr.	Kaunas, D. (2025). <i>Mažosios Lietuvos knygų namai: Bibliotekos, rinkiniai, jų kūrėjai ir likimas: Monografija</i> . Vilniaus universitetas: Vilniaus universiteto leidykla.
		Kaunas, D. (2024). Aušros pirmtakai. Iš <i>Mėnraštis „Aušra“: (1883–1886)</i> (pp. 33-87). Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Žiūrėta 2024 m. sausio 12 d. per http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/Auszra_1883%E2%80%931886._%C4%AEvadin%C4%97_knyga.LG1007.pdf
		Kaunas, D. (2022). Lietuviškas atvirukas kovoje prieš imperinę Rusiją. <i>Knygotyra</i> , 79, 71–104. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2022.79.121
		Kaunas, D. (2021). <i>Martynas Jankus. Tautos vienytojas ir lietuvių spaudos kūrėjas: Monografija</i> . Vilniaus universitetas: Vilniaus universiteto leidykla.
Arūnas Gudiniavičius	Prof. Dr.	Grigas, V., Gudiniavičius, A. (2025). The Future of e-Book Copyright Control: On Finding a

		Technological Balance Between Authorized Use of e-Books, Reader's Experience, and Privacy. <i>Pub Res Q</i> 41, 390–404. https://doi.org/10.1007/s12109-025-10048-2
		Petreikis, T., Grigas, V., Gudinavičius, A. (2024). <i>Lietuvos mokslo periodikos leidyba: nuo spausdintų žurnalų iki skaitmeninių ekosistemų</i> . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
		Grigas, V., Gudinavičius, A. (2024). Knygų piratavimas: kas tai – neteisėta veikla ar sumanus medijų panaudojimas? Iš: <i>Artimas tolimes medijų pasaulis: virsmas, ribos ir būdai tai suprasti: kolektyvinė monografija</i> . Vytauto Didžiojo universitetas, 2024, p. 189-202.
		Petreikis, T., Šuminas, A., Grigas, V., & Gudinavičius, A. (2024). Lietuvos mokslo žurnalų leidybos kiekybiniai pokyčiai 2015–2022 m.: viešojo ir privataus sektorių prisitaikymas prie kintančių sąlygų. <i>Knygotyra</i> , 82, 206–242. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2024.82.8
		Macevičiūtė, E., Manžuch, Z., Gudinavičius, A. (2023). The role of curiosity triggers and features in digital literacy training. <i>Library & information science research</i> , 45(4), 101268, p. 1–9. https://doi.org/10.1016/j.lisr.2023.101268
		Grigas, V., & Gudinavičius, A. (2023). Book Publishing and Print Disabilities: The extent of book famine in Lithuania. <i>Logos</i> , 34(1), 61-70. https://doi.org/10.1163/18784712-03104059
		Gudinavičius, A., Grigas, V. (2022). Two Decades of E-Book Publishing in a Small Language Market: Publishers Lag Behind Pirates. <i>Pub Res Q</i> , 38(3), 490–502. https://doi.org/10.1007/s12109-022-09894-1
		Grigas, V., Gudinavičius, A. (2022). Stakeholders' perceptions of book piracy's benefits to society in Lithuania. <i>Global knowledge, memory and communication</i> , 71 (6-7), 605–618. https://doi.org/10.1108/GKMC-08-2020-0118
		Gudinavičius, A., Grigas, V. (2022). Causes and consequences of unauthorized use of books: readers, authors, and publishers' perspective. <i>Online</i>

	<i>information review</i>, 46 (5), 886–903. https://doi.org/10.1108/OIR-03-2021-0133 Grigas, V., Gudinavičius, A., & Černevičiūtė, E. (2021). Nelegaliai platinamų knygų naudojimas Lietuvoje. <i>Information & Media</i>, 91, 83–99. https://doi.org/10.15388/Im.2021.91.53
Patvirtinta Socialinių mokslų srities Komunikacijos ir informacijos krypties Doktorantūros komitete 2025 m. gruodžio 15 d., protokolo Nr. (7.17 E) 15600-KT-667	
Komiteto pirmininkė prof. dr. Aušra Navickienė	